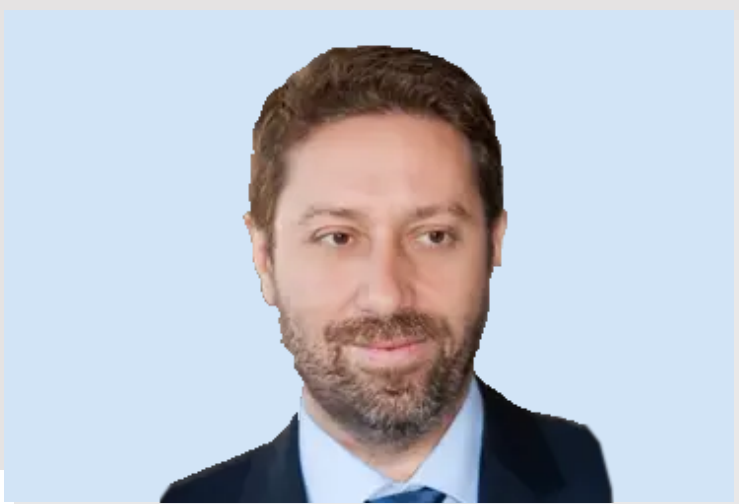

Blogs

BLOGS: Ισμήνη Χαραλαμποπούλου · Δημήτρης Δανίκας · Στέργιος Κωνσταντίνου · Δημήτρης Χ. Παξινός · Γρηγόρης Τζιοβάρας · Ιάσων Πι

Ουκρανία: το δίκαιο του πολέμου και ο «δίκαιος πόλεμος»

Αργύρης Αργυριάδης

10/03/2022, 06:13 4

Ο τίτλος της σημερινής μας παρέμβασης θα μπορούσε να θεωρηθεί αντιφατικός και παράδοξος. Υπάρχουν δίκαιοι πόλεμοι; Υπάρχει «δίκαιο» που ορίζει τον τρόπο διεξαγωγής ενός πολέμου; Και εάν υπάρχει ποιος και τίνι τρόπο το επιβάλλει;

Στην περίπτωση του πρόσφατου πολέμου στην Ουκρανία θα μπορούσε να εφαρμοστεί το ανωτέρω δίκαιο;

Advertisement

Η προσφυγή στη συλλογική βία για την επίλυση διαφορών οργανωμένων ομάδων ανθρώπων αρχικά και στη συνέχεια «πόλεων – κρατών», βασιλείων, αυτοκρατοριών, εθνών και εντέλει σύγχρονων κρατών απαντάται συχνά στην ιστορία της ανθρωπότητας από τις απαρχές της. Αντιθέτως, η προσπάθεια δικαιολόγησης μιας αποτρόπαιης κατάστασης, όπως η χρήση ένοπλης βίας, με τον μανδύα της «δικαιοσύνης» εμφανίσθηκε και αναπτύχθηκε θεωρητικά στη Δυτική Ευρώπη κατά τον Μεσαίωνα, ύστερα από την επικράτηση του Χριστιανισμού στον γεωγραφικό χώρο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, τον 4ο μ.Χ. αιώνα.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, στο διάβα των αιώνων, δημιουργήθηκε η έννοια του «δικαίου του πολέμου» αποτελούμενη από δύο διακριτές νομικές βάσεις. Το «αιτιωδώς εύλογο» - στο γενικό παραλογισμό του πολέμου - ή μη, της ανάληψης χρήσης βίας, δηλαδή της έναρξης μιας ένοπλης σύρραξης (ius ad bellum) και του πλαισίου διεξαγωγής της τελευταίας (ius in bello).

Στην περίπτωση του πολέμου, το «εύλογο» ή μη δεν προσιδιάζει με την αντίληψη ενός μέσου ανθρώπου για το «δίκαιο». Κάθε εμπόλεμος, άλλωστε, θεωρεί τον πόλεμο δίκαιο για τον εαυτό του και άδικο για τον αντίπαλο (bellum justum και bellum iniustum). Αντιθέτως, το πλαίσιο διεξαγωγής των ενόπλων συγκρούσεων είναι νομικά ρυθμισμένο και ευδιάκριτο.

Advertisement

Το Jus in Bello συγκροτείται από πλέγμα 26 Συμβάσεων και Πρωτοκόλλων, μεταξύ των οποίων προεξέχουσα θέση έχουν οι συμβάσεις της Χάγης των ετών 1899, 1907 και 1923, καθώς και της Γενεύης 1949 μαζί με τα δύο Πρόσθετα σε αυτές Πρωτόκολλα του 1977. Οι Συμβάσεις της Χάγης των ετών 1899, 1907 και 1923 βασίζονται στην αρχή της διάκρισης μεταξύ ενόπλων δυνάμεων και προσώπων που δεν λαμβάνουν μέρος στις εχθροπραξίες.

Ιστορικό σταθμό στο Δίκαιο του Πολέμου αποτελεί το 1945, η Γενική Απαγόρευση Χρήσεως Βίας που διατυπώνεται στο άρθρο 2 παρ. 4 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με τον οποίο «Όλα τα μέλη του ΟΗΕ θα απέχουν στις διεθνείς τους σχέσεις από την απειλή ή χρήση βίας εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή πολιτικής ανεξαρτησίας οιασδήποτε Κράτους, ή καθ' οιονδήποτε τρόπον ασύμβατης προς τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών».

Από τον ανωτέρω ορισμό, όμως, αντιλαμβανόμαστε ότι ακόμη και στο δικαϊκό επίπεδο η απαγόρευση χρήσης βίας μόνον «γενική» και απόλυτη δεν είναι. Αντιθέτως, από τη στιγμή που στους «σκοπούς των ΗΕ» εντάσσεται η τήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας (άρθρο 1) «νομιμοποιείται από το παράθυρο» η χρήση βίας με την επίκληση αυτού ακριβώς του στόχου. Την τήρηση της ασφάλειας.

Advertisement

Η ανωτέρω «γενική απαγόρευση» δέχεται και δεύτερο πλήγμα στο άρθρο 51 του Χάρτη του ΟΗΕ. Ρητά εξαιρείται της απαγόρευσης η άσκηση δικαϊώματος αυτοάμυνας. Έκφραση αυτής αποτελεί η αποτρεπτική αυτοάμυνα (preventive self-defence) ή προληπτική αυτοάμυνα (anticipatory self-defence). Όταν δηλαδή υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι επίκειται επίθεση εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ενός Κράτους, τότε το Κράτος αυτό διατηρεί το δικαίωμα της αυτοάμυνας επιφέροντας πρώτο πλήγμα στον επιτιθέμενο.

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η προστασία των ομογενών ενός κράτους που διαβιούν σε άλλο κράτος. Το δικαίωμα της προληπτικής αυτοάμυνας – όπως ανωτέρω εκτέθηκε - απετέλεσε στο παρελθόν τη βάση για τη δράση του ΝΑΤΟ, των ΗΠΑ, του Ισραήλ, της ΕΣΣΔ κλπ. Από νομικής άποψής, όμως, η επίκληση του ανωτέρω δικαϊώματος δεν είναι απόλυτη. Ελέγχεται υπό το πρίσμα των αρχών της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας.

Στον πόλεμο της Ουκρανίας (πόλεμος είναι όσο και αν θέλει η Ρωσία να τον αποκαλεί «ειδική στρατιωτική επεξέλιξη»), η επιτιθέμενη Ρωσία στην ουσία επικατέστηκε – δίχως σχοινοτενείς αιτιολογίες - το δικαίωμα προληπτικής αυτοάμυνας. Δημοσίως δήλωσε ότι θεωρεί τυχόν ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως εχθρική ενέργεια που συνιστά άμεση απειλή στην εθνική της κυριαρχία. Και από τη στιγμή που θεωρούσε εθνική απειλή την παρουσία του ΝΑΤΟ στο μαλακό υπογάστριό της επιτέθηκε στην Ουκρανία επιθυμώντας την πλήρη κατάληψή της.

Ωστόσο, μια τέτοια επίθεση ουδόλως μπορεί να περάσει επιτυχώς οποιοδήποτε έλεγχο των κριτηρίων αναγκαιότητας ή αναλογικότητας. Πρώτα πρώτα, διότι αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα ενός ανεξάρτητου κράτους σε ποιο υπερεθνικό οργανισμό θα συμμετάσχει και ποιες στρατιωτικές συμμαχίες θα συνάψει. Τούτο δεν μπορεί να θεωρηθεί επίθεση σε γείτονα χώρα.

Δεύτερον, διότι εδώ και δεκαετίες οι πύραυλοι του ΝΑΤΟ μπορούν να πλήξουν ούτως ή άλλως τη Ρωσία και τούμπαλιν. Αμφότεροι διαθέτουν πυραύλους μέσου και μεγάλου βεληνεκούς με αποτέλεσμα η επίκληση του εξοπλισμού της Ουκρανίας να φαντάζει ως αστεία δικαιολογία.

Τρίτον, η Ρωσία καταλαμβάνοντας την Ουκρανία επιτυγχάνει αυτό που διακρίπτει ότι ήθελε να αποφύγει. Αποκτά κοινά σύνορα με το ΝΑΤΟ, καθώς Πολωνία και Ρουμανία αποτελούν μέλη του, η πρώτη από το 1999 και η δεύτερη από το 2004.

Τέταρτον, γιατί όσα συμβαίνουν στην Ουκρανία ουδόλως συνιστούν «προληπτική αυτοάμυνα». Συνειδητά σκοτώνονται άμαχοι, ενώ δεν βομβαρδίζονται μόνον στρατιωτικές εγκαταστάσεις, αλλά καταστρέφονται πόλεις, χωριά και οι αστικές υποδομές της χώρας (ύδρευση, ηλεκτροπαραγωγή) πράξεις που στο δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων θεωρούνται εγκλήματα πολέμου. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, 38 κράτη (μεταξύ των οποίων η Ελλάδα, η Κύπρος αλλά και η παραδοσιακή ουδέτερη Ελβετία) προσέφυγαν ήδη στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ICC) ζητώντας την καταδίκη της ρωσικής ηγεσίας.

Ο πόλεμος αυτός, λοιπόν, πόρρω απέχει από το να χαρακτηριστεί «δίκαιος» από άποψη θεσπισμένων κανόνων δικαίου. Και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να κριθεί δικαιολογημένος...

Του Αργύρη Αργυριάδη
Δικηγόρου Παρ' Αρείω Πάγω
www.alf.gr

Ακολουθήστε το [protothema.gr στο Google News](https://www.protothema.gr) και μάθετε πρώτοι όλες τις ειδήσεις

Δείτε όλες τις τελευταίες [Ειδήσεις](https://www.protothema.gr) από την Ελλάδα και τον Κόσμο, τη στιγμή που συμβαίνουν, στο [Protothema.gr](https://www.protothema.gr)